

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Людмил Найденов, преподавател в катедра „Финанси“ на ИУ- Варна, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (Публични финанси)”

Член на научно жури в конкурс за присъждане на образователна и научна степен „доктор” съгласно Заповед № 1269/12.05.2014 на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”

Относно: представения за публична защита дисертационен труд на Стоян Кирилов Танчев, редовен докторант в катедра „Финанси и отчетност” при Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски” на тема „Международен сравнителен анализ на прогресивно и пропорционално подоходно облагане”

I. Обща оценка на представения дисертационен труд и докторанта:

Организацията на подоходния данък предполага съобразяване с основните цели на макроикономическата политика и на съвременния етап често е насочена към приоритетно намаляване на данъчната тежест. Нейното усъвършенстване, разгледано в тясна връзка с принципа за справедливост, с увеличаване събираемостта и намаляване „бягството” от данъка и с макроикономическата ефективност на прогресивното и пропорционалното подоходно облагане представлява интерес както за икономическата теория, така и за практиката. Връзката между личния подоходен данък и БВП, данъчните приходи, заетостта, държавния дълг, преките чуждестранни инвестиции, спестяванията, значението му за стимулиране на икономическия растеж и развитието на пазара на труда, както и за осигуряване на интергенерационна справедливост определят актуалността на разработката, нейната дисертационност и ролята ѝ в практико-приложен аспект.

Разработена в обем от 270 страници, дисертацията съдържа увод, четири глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. В основния текст са

включени 33 таблици и 26 графики. Цитирани са 148 наши и чужди публикации по темата, в т.ч. 40 на български език, 95 на английски и 4 на руски език, източници от Интернет и нормативни документи. Структурата на разработката може да се разглежда като добра основа за постигане на поставените във въведението цел и задачи. Обектът и предметът на изследването са ясно формулирани, тезата на разработката коректно отразява съдържанието и основните приноси моменти в дисертационния труд. Личният подходен данък, неговите основни характеристики, особености, динамика, начини на облагане, от една страна, и връзката му с избрани макроикономически променливи – от друга, са изследвани на база сравнителен анализ с практиките на двадесет страни от Европа, Азия и Африка, които, с цел стимулиране на икономическата активност, през различен период от своето развитие преминават от прогресивно към пропорционално облагане.

Тук е мястото да се отбележи, че анализираниите от докторанта въпроси изискват наличие на добра теоретическа подготовка, познаване на българската, европейската и световната практика в областта на личното доходно облагане, правилно избрани методи на изследване. В тази връзка следва да се подчертае фактът, че авторът притежава отлична специална подготовка, познава законовата уредба и основните литературни източници по темата, добре се ориентира в метода на сравнителния анализ, умело използва системно-функционалния подход и точно прилага съвременния количествен инструментариум (в т.ч. векторен авторегресионен модел – VAR и метод на най-малките квадрати с включена фиктивна променлива - МНМК). На тази база докторант Стоян Танчев прави аргументирани изводи и целесъобразни теоретични обобщения. Резултатите от научното изследване са оформени и представени разбираемо, логично и прецизно.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд:

Изградената логична структура на дисертационния труд, изведените на основание теоретичен, емпиричен и иконометричен анализ заключения, препоръки и предложения, както и задълбоченото изследване на връзката между двете основни форми (пропорционална и прогресивна) на данъчно облагане на личните доходи и икономическия растеж, дават основание да се обобщи, че представеният дисертационен труд съдържа редица резултати с характер на приноси, които допълват, обогатяват и доразвиват икономическата теория и практика в областта на прогресивното и пропорционалното доходно облагане. По-важните от тях могат да се систематизират по следния начин:

Първо, докторант Стоян Танчев демонстрира задълбочени познания и завидна способност да интерпретира достиженията на икономическата наука в областта на прогресивното и пропорционалното облагане на личните доходи. Направеният ретроспективен обзор на еквивалентната, осигурителната и жертвената теория удачно откроява специфичните особености на всяка една от тях и позволява на автора обосновано да заключи, че „двата взаимно свързани въпроса колко и как относно данъчното облагане” могат да бъдат обяснени с теорията на жертвата (с. 27-28). Анализирайки вижданията на Парето и Далтон докторантът открива логиката в разсъжденията им, обръща внимание на техните допускания, следва коментарите им, но същевременно аргументира собствени тези, извежда доводи, прави обобщения относно предимствата и недостатъците на двете основни форми на подходно облагане. Изяснявайки теоретичните вижданията „за и против пропорционалното облагане” Стоян Танчев очертава основните акценти в постановките на редица известни автори, търси специфичния им поглед върху изследваните процеси и зависимости, намира мястото им сред останалите представители на съответното икономическо направление и на тази основа изразява собствено мнение и прави логични авторови заключения. Посоченото илюстрира по категоричен начин възможностите на докторанта удачно да систематизира, критично да осмисля, задълбочено да анализира и компетентно да изследва и оценява проблемите в сферата на данъчното облагане.

На второ място, прецизно са анализирани теоретичните аргументи и точно са интерпретирани емпиричните доказателства относно връзката пропорционално облагане - икономически растеж. Висока положителна оценка заслужава становището на докторанта, че изследваната зависимост може да се измери количествено чрез ролята на такива макроикономически променливи като данъчни приходи, инвестиции, заетост и спестявания в общата динамика на БВП. Закономерно, на основата на методология, съсредоточена около иконометричните модели *VAR* и *МНМК*, докторантът извежда степента на влияние, силата на връзките и доказва, че пропорционалното облагане, „не формира общ модел на поведение, „притежава хаотични и несигурни тенденции на влияние върху икономическия растеж”, или казано с други думи: ”приписваните по презумпция икономически ползи от приложението на пропорционалното облагане, изчислени с моделите *VAR*, не се потвърждават изцяло” (с. 160). Сложните връзки между пропорционалното облагане и икономическия растеж оказват положително влияние върху икономическата активност, при относително ниска степен на корелация, единствено в краткосрочен период (с. 124) и то основно за държавите от Азия и Африка. По такъв начин иконометричното изследване категорично потвърждава теоретично изведеното заключение, че „приложението на пропорционалното данъчно облагане засега не

дава окончателни доказателства ниските данъци сами по себе си да се явяват причина за висок икономически растеж (с. 108).

Трето, обосновано и точно, на основата на коректни емпирични данни и на базата на векторни авторегресионни модели, се изследват, доказват и аргументират връзките между приходите при прогресивно облагане и променливите величини на БВП, заетостта, инвестициите, инфлацията, държавния дълг и спестяванията. Резултатите от извършения анализ ясно илюстрират наличието на косвена зависимост между прогресивното облагане и икономическия растеж. При това, разглеждайки заетостта като ключов фактор, който пряко обуславя икономическия растеж, докторантът закономерно, обосновано и категорично обобщава, че прогресивното облагане „създава благоприятни условия, определящи в дългосрочен хоризонт динамиката на заетостта” (с. 179). Това от една страна. От друга – като са позовава на факта, че динамиката на инвестициите пряко се влияе от динамиката на заетостта, Стоян Танчев логично заключава, че ръстът на инвестициите въздейства върху темпа на изменение на БВП след определен период от време (налице е времеви лаг). В условията на икономическа криза и анемично възстановяване на стопанската активност е от несъмнена важност и установената в дисертационния труд положителна зависимост между величините на държавния дълг и БВП. Заслужава да се цитира становището на автора, че „прогресивното облагане напълно потвърждава разбиранията на Кейнс за насърчаване на растежа на икономиката с посредничеството на държавния дълг, заетостта и инвестициите” (с. 181).

На четвърто място, аргументирано, на основата на емпиричен и иконометричен анализ, е очертано мястото и значението на пропорционалното облагане в практиката на Р. България. Проведената през 2008 г. реформа в областта на личното подоходно облагане докторантът оценява като негативна и се аргументира в две посоки: първо – повишаването на приходите в бюджета се дължи на премахването на необлагаемия минимум и на високия ръст на доходите преди световната икономическа и финансова криза; второ – темпът на нарастване на личните доходи изостава от ръста на акумулираните в държавния бюджет приходи, т.е. откроява се негативна тенденция относно събираемостта на личния подоходен данък (с. 223). Висока положителна оценка заслужава емпиричната проверка на ефективността от приложението на пропорционалното данъчно облагане в нашата страна, която дава основание на докторанта категорично да заключи, че „приложението на пропорционалното данъчно облагане у нас, при равни други условия, не формира по-високи приходи и не са установени предпоставки за стимулиране на динамиката на БВП” (с. 229).

III. Критични бележки и препоръки:

Отчитайки безспорните достойнства на дисертационния труд на Стоян Танчев на тема: „Международен сравнителен анализ на прогресивно и пропорционално подходно облагане”, като проява на известна слабост могат да се приемат два момента: първо, недостатъчната степен на изследване на видовете прогресии, техните предимства и недостатъци и съответно връзката им с икономическата активност, и второ – необходимостта от по-подробно изследване на влиянието на световната финансова и икономическа криза върху спецификата и ролята на съвременните данъчни системи. Тук е мястото да се подчертае, че предвид обема на дисертационния труд, посочените бележки по-скоро следва да се разглеждат като препоръки за бъдеща работа. С характер на препоръка е и предложението резултатите от дисертационното изследване да се направят достояние на широката общественост посредством публикуване на разработката или части от нея в специализирани научни издания.

IV. Заключение:

Разработеният добросъвестно дисертационен труд на тема: „Международен сравнителен анализ на прогресивно и пропорционално подходно облагане” под научното ръководство на проф. д-р Чавдар Николов е завършено научно изследване, което съдържа теоретични обобщения и практически предложения за решаване на свързаните с ефективността на методите за подходно данъчно облагане въпроси. Стилът на разработката е критично-изследователски, с ясно изразено авторово виждане. Публикациите по темата на дисертационния труд са представени на научни форуми и са достатъчни по обем. Следователно основните идеи и защитаваните от докторанта тези са известни на академичните среди и в практиката. Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд, Справката за приносите съответства на основните резултати от изследването. Посоченото ми дава основание, като член на Научното жури, с пълна убеденост да заявя *безусловната си подкрепа за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по научна специалност: „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка” на Стоян Кирилов Танчев.*

Дата:

15.05.2014 г.

Член на журито:.....

Доц. д-р Людмил Найденов